

ACC. N.R. M. 13827: 1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *R. A. Svensson, Björnsjö*
Härad: *S. Åsbo m. fl.* Berättare: " "
Socken: *Höja m. fl.* Berättarens yrke: *lantbruk; folkskollärare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1871* i *Höja*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Slaktteknik. s. 1-5.

LM F 104.

ACC. N:R

M. 13827: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vad här omtalas avser mest hemmaslakt men också i någon mån yrkesslakt. Icke långt ifrån mitt hem i Höja församling bodde ^{på 1880 och 1890-talet.} två yrkesslaktare, och jag såg på åtskilliga gånger, medan de avdaga- togo djur . Då det gällde slakt av får, kalvar och svin intill den angivna tiden, skedde det medelst stick, ett i sanning ohygg- ligt sätt. Men vid tiden för sekelskiftet torde det förfärliga systemet ha upphört, och vid slaktningen därefter bedövades dju- ren med ett slag i pannan av en yxhammare, en "järnplugg", som slogs in i huvudet på djuret, eller av en slaktmask.. Jag har ald- rig sett andra stick än halsstick. Då det gällde kalvar, lamm och får, stack vederbörande slaktare en "slaktkniv" tvärt igenom hal- sen på djuret och avskar därigenom någon pulsåder. Då det gällde svin, infördes kniven något längre ned emot frambenen, och då gällde det att träffa en stor åder. Blodet av kalvar, får och lamm tillvaratogs mig vetande aldrig, men blodet av svin ville (och vill) man gärna ha till den utomordentligt goda blodkorven. Svin- blodet användes också till blodplättar och blodpudding. Jag har aldrig sett, att matsstrupen blivit ombunden före slakten.

Det frågas: "Varför klubbades inte djuret före blodavtapp- ningen?" Ja, så kan man verkligen fråga. Jag vet inte, vad jag skall svara på en sådan fråga. Far och farfar hade inte gjort det, och därför skulle väl inte han i treje ledet heller göra det. Man förstod väl inte bättre. Själva svinslakten var i själva

Luf. 104
1.

ACC. N:R M. 13827:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

verket så hemsk, att det nästan är för hemskt att omtala. Men det måste ske. En person, vanligen ägaren till det dödsdömda djuret, gick in i svinstian. Han och svinet kände varandra-- svinen äro visst inte några särskilt dumma djur-- och började prata vackert med kräket samt kliade detsamma, vilket svinet tyckte om. Samtidigt räckte mannen svinet en ögla, som var fästad i ett starkt band eller snöre. Genast var svinet färdigt att bita i öglan, och då den kommit tillräckligt långt in i svinet svinets mun, drog mannen åt bandet och det riktigt kraftigt. Så kunde man dra ut djuret, som genast protesterade på ett synnerligen högljutt sätt. Men intet hjälpte. Utan förbarmande leddes djuret till stupstocken. Tre personer voro nästan alltid behjälpliga vid slaktandet av ett svin, och den ene drog i bandet, den andre i svinets öron och den tredje i "rompan" på svinet, allt under det väldiga protestrop hördes från det dödsdömda djuret. Helt kvickt fick man upp kräket på en "pack", och då virade slaktaren ett starkt band runt om de båda käkarna (runt om nosen). Så höll en i "förebena" och en i bakbena. Med en kniv skrapade slaktaren bort all borst, där han skulle sticka. Sedan han "ränt" kniven långt in i det stackars djuret, dröjde det inte länge, förrän djuret var dött, nota bene! om slaktaren stack rätt, och det gjorde han sannerligen inte alltid, något, som jag en gång var i tillfälle att bevittna. Tyvärr var det nog inte sällan så, att mindre väl för saken kvalifice-

ACC. NR M. 43827:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

rade 20 à 25 åringar skulle utföra slaktningen. Många tyckte som så: "De e ju bara ett svin!"

Det fruktansvärt grymma systemet användes av både hemslaktare och yrkesslaktare ända fram på 1890-talet och kansk längre.

Här finner jag mig föranlåten att skildra en slakt, som jag var i tillfälle att se på ettdera av åren 1898 eller 1899--jag minns inte säkert vilket år det var. Under min seminarietid i Lund tjänstgjorde jag ett par år som vikarierande kantor och organist i den församling, i vilken slakten ägde rum. Förr i tiden brukade slaktarna icke sällan att taga sig en tår. Den slaktare, det här är fråga om, var yrkesslaktare, och han hade en alldeles svartblå näsa. Vid tillfället hade han två hjälpare. Det dröjde inte länge, förrän svinet var dött. Då sade slaktaren: "Nu få vi gå in o ta stickaren." Den slukades kvickt. Sedan blev djuret skållat, och då blev det "skållaren". Därefter följde "upptagaren", "upphängaren" och "uppskäraren". Och när slakten var slut, så var också en liter brännvin utdrucket. Det kostade på den tiden 80 à 90 öre per liter, och det var annan styrka i brännvinet då än nu. Det kan också tilläggas, att samtliga tre i slakten deltagande voro totalt överfulla.

"Nackstick har jag aldrig sett på, men de två förutnämnda yrkesslaktarna, som för övrigt voro bröder och hette Per och Magnus Persson slaktade en gång en mycket stor och förfärligt ond tjur, och jag var i tillfälle att se på. Per var äldst och ville

ACC. N:R M.13827: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

slå tjuren i pannan med en yxhammare, men Magnus, som var den mest betydande, ville hugga tjuren i nacken. Per fick som vanligt ge efter. Av fruktan för tjuren band man före utledandet en säck om huvudet på honom, så att han ej kunde se. Så hjälptes tre karlar åt för att få honom in i slaktboden. Det gick bra. Per och den andre karlen höllo vardera i ett rep från ringen i nosen, och Magnus ställde sig vid sidan om tjuren. Med en kraftig bila högg han honom bakom hornen. Det blev ett våldsamt håll, men tjuren blev stående, ehuru han ravade väldigt. Ett ögonblick där efter fick han ett nytt hugg, och det tog så, att han stöp. Genast blev han stucken i bringan. Det hela gick utmärkt, och det var spännande att se på.

Att använda hästkött var på 1880-talet och delvis på 1890-talet "en styggelse". Många hästar leddes "ner på vången", där man hade grävt ett håll, och vid detta skulle trotjänaren dödas. Många hästar blevo skjutna, men jag var inte mer än en gång i tillfälle att titta på. "Jägaren" stod några meter från hästen och sköt ett skott med hagel i hästens panna. Han föll genast, och strax blev han stucken. Därefter hade man någon rackare till att draga huden av det döda djuret, och sedan vältrades kadavret ner i hålan, som snart täcktes med jord. Så hullöst oförståndiga voro människor och märk på 1880-talet. Uttrycket gäller inte alla, men de, som åto hästkött, vågade knappast tala därom, ty då ansågos de för sämre folk. Var det barn, som, från ett hem där man åt hästkött,

4.

ACC. N:R M.13827: 5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gingo i skolan, så naturligtvis sade andra skolbarn till dem:
"Hii du, du eder hästakyd."

Jag skulle tro, att jag kommer sanningen mycket nära, om jag säger, att blodavtappning efter föregående klubbning började vid tiden för sekelskiftet. Det gick liksom av sig själv, att man med ett slag bedövade djuret. T.o.m. höns brukade man ge ett kraftigt slag på huvudet, innan detta skildes från kroppen. Naturligtvis avsåg man att med slaget fria djuret från plågor, men man höll också före, att djuret var betydligt lättare att sköta vid, då det låg, som om det varit dött. Under min häglingetid hade jag både ko och gris, (mycket intressant) och varje år till jul hade vi ett stort svin, som slaktades. Slaktaren hade något, som skulle föreställa en mask. Det var någon slags brädskena med ett hål i. I hålet satt en grov "järndobb". Sedan svinet kommit ut, hölls "masken" framför svinets "ansikte" och i ett nu slog slaktaren ett kraftigt slag på dobben, som trängde långt in i huvudet på svinet, som fick en ögonblicklig död. Fortast möjligt blev djuret stucket. Det hela gick alltid alldeles utmärkt. I närvarande tid torde nog hemmaslakt och yrkesslakt vara likartade

5.